Vėžaičių mokykla (Klaipėdos r.) · Biblioteka · Mokiniams · 2026 m. gruodžio 1 d.

Nedalyvauti nusikaltimuose

Į bėdą dažniausiai patenkama ne planuojant, o tiesiog nespėjus laiku pasitraukti.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Pradžia

Į bėdą patenkama nespėjus pasitraukti

Nuo „nieko baisaus“ iki „per vėlu“

Išmokime sustoti laiku

IŠSINEŠK

Į bėdą dažniausiai patenkama ne planuojant, o nespėjus pasitraukti.

1.1 Tvirtas sprendimas

Kelias tarp „nieko baisaus“ ir „jau per vėlu“ kartais trunka kelias minutes. Šiandien mokysimės atpažinti ženklus, kurie pasirodo anksčiau, ir pasitraukti nepaverčiant to scena.

Mūsų kelias

1. **Taisyklės ir įstatymai** – nuo kada atsakai.
2. **Kaip į tai įsiveliama** – ženklai ir spaudimas.
3. **Lengvi pinigai** – tikras atvejis ir neaiškios užduotys.
4. **Kaip pasitraukti** – frazės ir planas.

Taisyklės

- Telefonas ilsisi, nebent jo reikia užduočiai.
- Galime nesutikti, bet neįžeidžiame.
- Apie savo ar draugų patirtį pasakoti neprivaloma.

Nedalyvauti nusikaltimuose · prisijunk

mopsis.lt · kodas

831518

1.2 Prisijunk telefonu

1. Nuskenuok QR kodą telefonu arba atsidaryk **mopsis.lt/mokymai**.

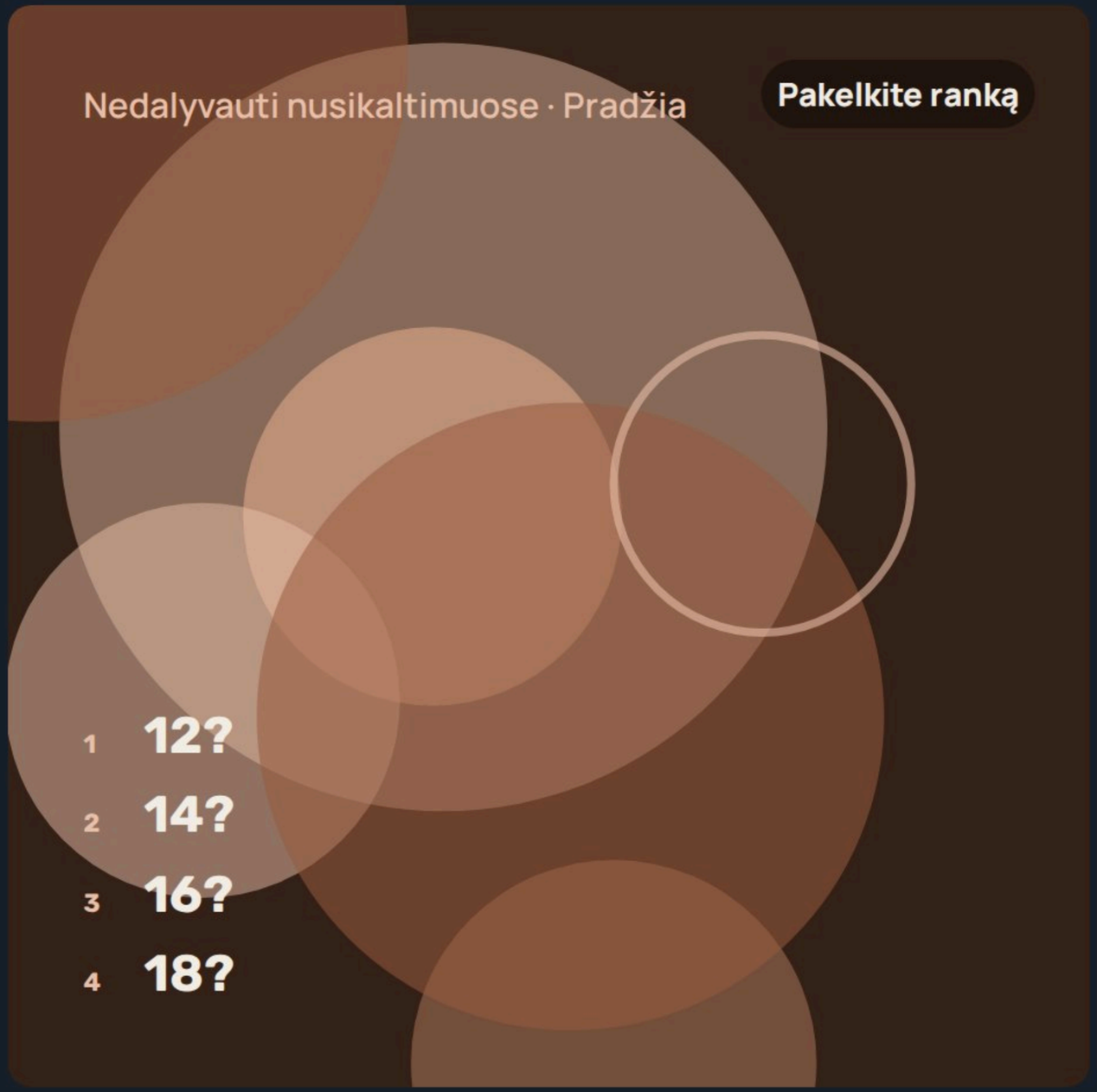
2. Įvesk šešių skaitmenų kodą:

831518

3. Atsakinėk į klausimus ir spausk ♥.

mopsis.lt/s/831518

> Telefonu matysi tą pačią skaidrę: galėsi slinkti, skaityti ir išsisaugoti. Skaidres verčia lektorius.

1.3 **Nuo kiek metų atsakai pagal BK?**

Nuo kiek metų Lietuvoje gali tekti atsakyti pagal Baudžiamąjį kodeksą?

A Nuo 12

B Nuo 14

C Nuo 16

D Nuo 18

Pakelkite ranką: A / B / C / D

Paprastai nuo 16 metų, o už kai kurias veikas, pavyzdžiui vagystę ar plėšimą, – jau nuo 14.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Taisyklės ir įstatymai

Mokyklos taisyklės – tvarkai

ANK – administraciniai nusižengimai

BK – nusikalstamos veikos

IŠSINEŠK

Tas pats veiksmas gali pažeisti ir mokyklos taisykles, ir įstatymą.

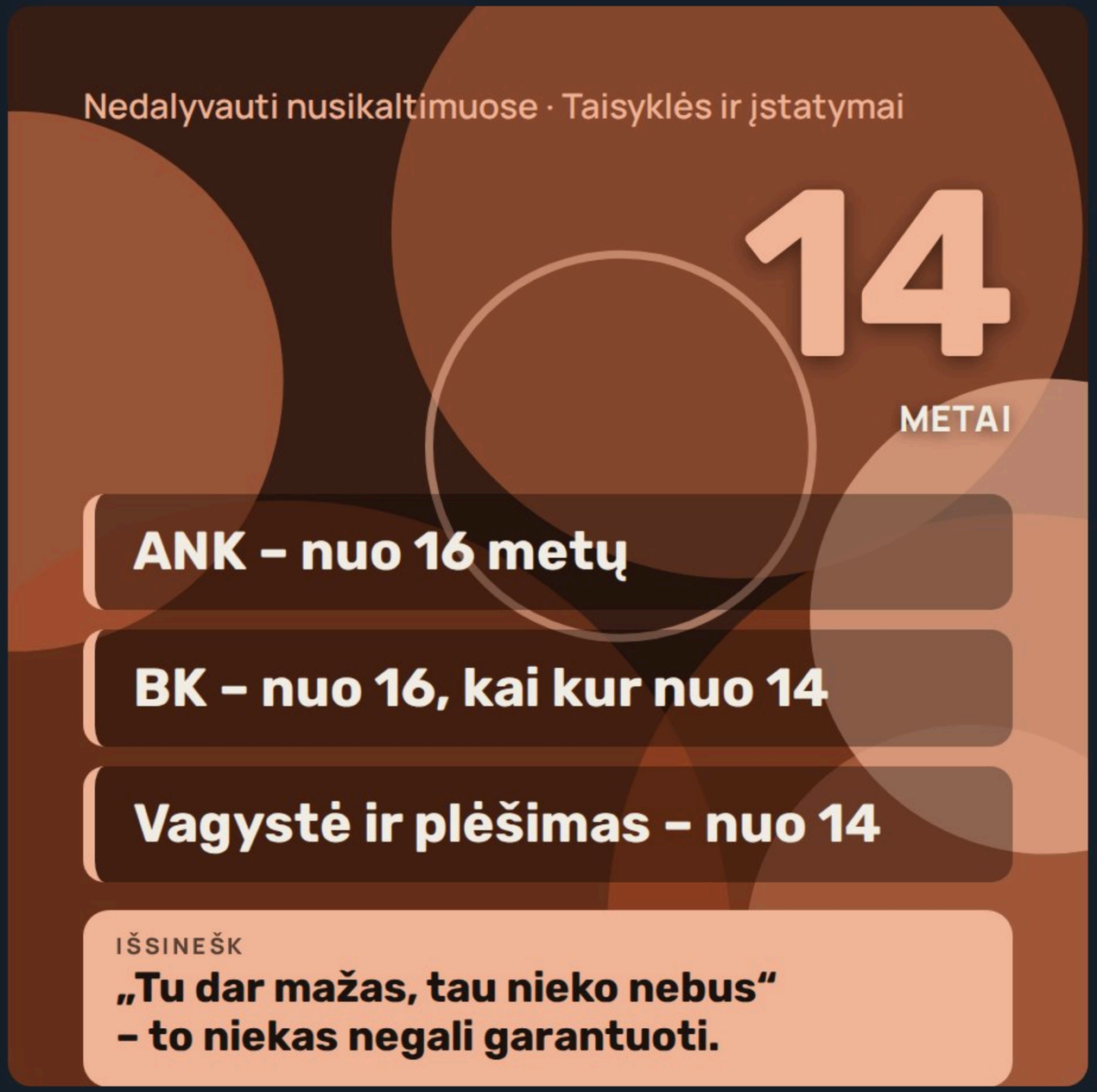
2.1 Mokyklos taisyklės, ANK ir BK

Kas	Ką apibrėžia	Pavyzdys
Mokyklos taisyklės	Kaip kartu mokytis ir jaustis saugiai	Telefonai per pamoką, nusirašinėjimas
ANK – Administracinių nusižengimų kodeksas	Administracinius nusižengimus	Važiavimas autobusu be bilieto
BK – Baudžiamasis kodeksas	Nusikalstamas veikas	Vagystė, plėšimas
CK – Civilinis kodeksas	Žalos atlyginimą	Sugadintą daiktą gali tekti sutaisyti ar apmokėti

Straipsnių numerių mokėti atmintinai nereikia. Reikia suprasti, ką darai ir kam gali pakenkti.

Pabandyk dabar

Kuo skiriasi nusirašinėjimas per kontrolinį ir mokytojo slaptažodžio panaudojimas pažymiui pakeisti?

2.2 14 ir 16 metų

- **Administracinė atsakomybė** pagal ANK prasideda nuo 16 metų.
- **Baudžiamoji atsakomybė** paprastai prasideda nuo 16 metų. Už konkrečias BK 13 straipsnyje išvardytas veikas – jau nuo 14. Tame sąraše yra ne tik „patys sunkiausi nusikaltimai“, bet ir vagystė, plėšimas, turto prievartavimas.
- **Jaunesniam nei 14** gali būti taikomos auklėjamojo poveikio ar kitos priemonės.

> Jei kažkas sako „tu dar mažas, tau nieko nebus“, jis negali garantuoti nei tavo saugumo, nei teisinių pasekmių.

Pagrindas: ANK 6 str., BK 13 str. Konkretų atvejį vertina atsakingi specialistai.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Taisyklės ir įstatymai

Sugadinai – gali tekti atlyginti

Iki 14 – dažniausiai moka tėvai

Nuo 14 – atsakai pats

IŠSINEŠK

Net jei bausmės nebus, sugadinto daikto kaina lieka.

2.3 Žala niekur nedingsta

Žalos atlyginimas – atskiras klausimas. Sugadintą daiktą gali tekti sutaisyti ar atlyginti nuostolius, net kai baudžiamoji atsakomybė netaikoma.

- **Iki 14 metų** už vaiko padarytą žalą paprastai atsako tėvai ar globėjai.
- **Nuo 14 iki 18 metų** nepilnametis už žalą atsako pats. Jei jo turto nepakanka, atlyginti gali tekti ir tėvams.

Pagrindas: CK 6.275–6.276 str.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip į tai įsiveliama

„Tik pažiūrėsim“

„Tau nieko nereikės daryti“

„Niekas nesužinos“

IŠSINEŠK

Pavojingiausi pasiūlymai skamba nekaltai.

3.1 Maskuoti pasiūlymai

Retai kas sako „einam vogti“. Dažniausiai skamba taip:

- „Tik pažiūrėsim, kas tame apleistame name.“
- „Tau nieko nereikės daryti, tik pastovėk.“
- „Žinau, kaip gauti žaidimą nemokamai, niekas nesužinos.“
- „Jei padėsi su šita ‘preke’, gausi dalį.“
- „Draugas ieško, kas leistų pasinaudoti banko sąskaita.“
- „Turiu nuotraukų, kurias galima ‘juokais’ paleisti.“

Pabandyk dabar

Kuri frazė tau pažįstamiausia? Ką ji iš tikrųjų slepia?

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip į tai įsiveliama

„Tik dabar. Greitai.“

„Niekam nesakyk, ištrink žinutes.“

„Tu jau sutikai, dabar privalai.“

IŠSINEŠK

Jei saugu – kam skubinti ir kam slėpti?

3.2 Spaudimo ženklai

- **„Visi taip daro.“** Ar aš to noriu, jei niekas nematytų?
- **„Jei draugas, padėsi.“** Draugystė nereikalauja skaudinti kito.
- **„Tik dabar. Greitai.“** Skubinimas trukdo pasitarti.
- **„Niekam nesakyk, ištrink žinutes.“** Ypač rimtas signalas.
- **„Tu jau sutikai, dabar privalai.“** Ankstesnis „taip“ neįpareigoja tęsti.
- **„Kitaip paviešinsiu tavo nuotrauką.“** Čia jau reikia suaugusiojo pagalbos.

> Mano klausimas: „Kodėl mane reikia skubinti arba versti slėpti, jeigu pasiūlymas saugus?“

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip į tai įsiveliama

Atsitiktinai matyti – dar ne bendrininkas

Saugoti „jei kas ateis“ – jau padedi

Persiųsti – išplėsti skriaudą

IŠSINEŠK

Vien buvimas šalia – ne nusikaltimas, bet sąmoninga pagalba – jau dalyvavimas.

3.3 „Aš tik stovėjau“

Vien buvimas netoliese automatiškai nereiškia bendrininkavimo. Tačiau sąmoningai padėti – kas kita. Teismui svarbu, ar buvo susitarta, ar žinojai ir ar tavo veiksmas padėjo.

- **„Tik perspėk, jei kas ateis.“** Jei žinai apie planuojamą vagystę ir sutinki saugoti, tavo veiksmas padeda ją vykdyti. „Aš prekės nėmiau“ nebeteisina.
- **„Tik persiųsk.“** Persiųsdamas žeminantį vaizdą, išpleti skriaudą.

Saugi pagalba: nedalyvauk, pakviesk patikimą suaugusįjį, nukentėjusiam pasiūlyk kartu nueiti pagalbos. Kai gresia smurtas, nestabdyk grupės vienas.

Pabandyk dabar

Kuo skiriasi: atsitiktinai matyti vagystę, saugoti vagiančius draugus ir nueiti pakviesti darbuotojo?

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip į tai įsiveliama

Su draugais rizikuojama drąsiau

Noriu priklausyti, pinigų, įspūdžių

Gali bijoti ir vis tiek atsisakyti

IŠSINEŠK

Gali jausti baimę ir vis tiek atsisakyti.

3.4 Kodėl grupėje sunkiau pasakyti „ne“

Psichologai M. Gardner ir L. Steinberg 2005 m. paaugliams leido žaisti vairavimo žaidimą. Kai šalia sėdėjo bendraamžiai, paaugliai rizikavo gerokai dažniau nei žaisdami vieni. Tai ne nuosprendis, o paaiškinimas: grupėje sprendimas atrodo kitaip.

Noriu…	Klausimas sau
priklausyti grupei	Su kuo galiu būti savas ir kartu laisvai atsisakyti?
įspūdžių	Kokia veikla duotų iššūkį be svetimo turto ar sveikatos žalojimo?
pinigų	Su kuriuo suaugusiuoju galiu pasitarti dėl teisėto uždarbio?
nebūti atstumtas	Kuris žmogus palaikytų mano sprendimą pasitraukti?

Šaltinis: Gardner ir Steinberg (2005), Developmental Psychology.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Lengvi pinigai

3 m. 4 mėn.

LAISVĖS ATĖMIMO

17-mečiui pažadėta 10 000 €

Padegė IKEA Vilniuje

Teismas: 3 metai ir 4 mėnesiai

IŠSINEŠK

Organizatoriai pažadėjo pinigus, o riziką prisiėmė jaunuolis.

4.1 Pažadėjo pinigus. Pasekmės liko jam

2024 m. gegužės 9-osios naktį Vilniuje užsidegė IKEA parduotuvė. Gaisras greitai užgesintas, niekas nenukentėjo. Padegėjas buvo 17 metų jaunuolis.

- **Kuo viliojo?** Jam pažadėta 10 000 eurų ir automobilis.
- **Kas organizavo?** Prokurorų teigimu, jis veikė Rusijos slaptųjų tarnybų interesais. Užduotis gaudavo per šifruotas žinučių programas.
- **Kas nutiko toliau?** Po kelių dienų jis sulaikytas, vėždamasis medžiagas kitam išpuoliui. 2025 m. lapkričio 24 d. teismas skyrė 3 metus ir 4 mėnesius laisvės atėmimo.

Pabandyk dabar

Kas šiame susitarime valdė situaciją, o kas prisiėmė riziką?

Šaltinis: LRT, 2025-11-24.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Lengvi pinigai

„Pernešk paketą, gausi pinigų“

„Priimk pervedimą, grąžink dalį“

Savo kortelės ir duomenų neatiduok

IŠSINEŠK

Kas siūlo lengvus pinigus už neaiškią užduotį, tas riziką palieka tau.

4.2 Lengvas uždarbis ir neaiškios užduotys

„Gausi pinigų, jei tik perneši paketą.“ „Priimk pervedimą ir grąžink dalį.“ „Atsiųsk dokumento nuotrauką.“

- Neatiduok savo sąskaitos, kortelės, prisijungimų ar dokumentų kito žmogaus reikalams.
- Neaiškus siuntinys ar pervedimas gali būti svetimos neteisėtos veiklos dalis.
- Pažįstamo profilis taip pat gali būti perimtas.

Jei jau sutikai: nedaryk naujų pervedimų pagal siuntėjo nurodymus, išsaugok susirašinėjimą ir su suaugusiuoju kreipkis į banką bei policiją. Nutraukti galima net atlikus pirmą užduotį.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Lengvi pinigai

Žinomas slaptažodis – ne leidimas

Nuotrauka – ne kvietimas žeminti

Grasina? Išsaugok ir parodyk suaugusiajam

IŠSINEŠK

Žinomas slaptažodis dar nėra leidimas.

4.3 Internetas: svetimos paskyros ir nuotraukos

- **Svetima paskyra.** Nesinaudok ja dėl pokšto, keršto ar smalsumo. Nekeisk nustatymų ir neskleisk privačių dalykų.
- **Kito nuotrauka.** Prieš skelbdamas kito atvaizdą ar pokalbį, pagalvok apie sutikimą. Net tikroviškai atrodantis dirbtinio intelekto montažas gali žeminti.
- **Jei grasina.** Išsaugok grasinimų tekstą, paskyros vardą ir laiką. Parodyk suaugusiajam. Nevykdyk papildomų užduočių.
- **Intymūs vaikų vaizdai.** Nekopijuok ir nepersiųsk. Iškart pasakyk suaugusiajam, o kaip išsaugoti įrodymus – tegul sprendžia policija.

Pabandyk dabar

Draugas paliko atidarytą paskyrą. Grupė prašo „tik vieno juokingo įrašo“. Ką darai?

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti

„Su jumis būsiu, bet šito nedarysiu“

Vienas sakinys – ir žingsnis į šalį

Neprivalai laimėti ginčo

IŠSINEŠK

Gali būti savas ir atsisakydamas.

5.1 Ne, šitas planas be manęs

Lengvai, be dramos

- „Ne, aš pasuoju.“
- „Į parduotuvę einu. Vogti – ne.“
- „Su jumis pabūsiu, bet šito nedarysiu.“
- „Paskyra svetima. Paliekam ramybėje.“

Su humoru, jei saugu

- „Bro, čia ne mano misija.“
- „Mano kuprinė – ne jūsų slaptų paketų taksi.“
- „Lengvi pinigai? Man per sunkios pasekmės.“

Kai „ne“ negirdi

- „Jau pasakiau. Nedalyvausiu.“
- „Būsiu tavo draugas, bet ne tavo vagystės pagalbininkas.“
- „Jei savas – padarysi.“ → „Savas galiu būti ir atsisakydamas.“

> Mano „ne“ galioja ir tada, kai balsas dreba. Jei grasina ar neleidžia išeiti – svarbiau pasitraukti ir ieškoti pagalbos.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti

Pakelkite ranką

Ką darai?

5.2 **„Tik pastovėk prie durų“**

Draugai planuoja pasiimti ką nors iš parduotuvės ir prašo: „Tik pastovėk prie durų.“ Ką darytum?

A Pastovėčiau – juk nieko neimu

B Pasakyčiau „ne“ ir likčiau šalia

C Pasakyčiau „ne“ ir nueičiau

D Bandyčiau juos sustabdyti

Pakelkite ranką: A / B / C / D

Pasakyti „ne“ ir nueiti – saugiausia. Stovėdamas prie durų tu jau padedi vagystei.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti

Žmogus, kurį pasieksiu

Saugi vieta, kur nueisiu

Slapta žinutė namams

IŠSINEŠK

Planą lengviau susidėlioti prieš sudėtingą situaciją, ne jos metu.

5.3 Mano pasitraukimo planas

- 👤 **Žmogus.** Kurį suaugusįjį pasieksiu? Ir atsarginį, jei pirmas neatsilieps.
- 📍 **Vieta.** Kur galiu nueiti saugiai – pas mokytoją, prie parduotuvės darbuotojo.
- 💬 **Žinutė.** Susitark su tėvais slaptą frazę, pvz., „Kada rytoj pietūs?“ – tai reiškia „paskambink ir pasakyk, kad turiu grįžti“.
- 🤝 **Draugas.** Su kuo susitariu: „Jei vienas nori išeiti, išeiname kartu“?

Mano sakinys: „Jei mane kvies _____, pasakysiu _____ ir kreipsiuosi į _____.“

> Kai grasina, neleidžia išeiti ar kyla skubus pavojus – skambink 112, kai tai saugu.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti

Sustabdyk žalą dabar

„Padariau klaidą. Reikia pagalbos.“

Viena klaida neapibrėžia viso žmogaus

IŠSINEŠK

Pasakyti anksti kainuoja mažiau nei vėlai.

5.4 Jei riba jau peržengta

1. **Sustabdyk žalą.** Nutrauk, ką darai. Jei kas sužeistas – pirmiausia skubi pagalba.
2. **Pasakyk patikimam suaugusiajam:** „Padariau klaidą ir noriu ją taisyti. Man reikia pagalbos.“
3. **Neslėpk naujomis klaidomis.** Negrasink nukentėjusiajam, nekurk melagingos istorijos.
4. **Taisyk konkrečiai.** Grąžink daiktą, padėk atkurti, atlygink žalą. Nukentėjęs neprivalo iškart atleisti.

„Pasidalijau tavo nuotrauka be leidimo. Suprantu, kad tai galėjo tave pažeminti. Nutrauksiu jos sklaidą ir su suaugusiuoju ieškosiu, kaip ištaisyti.“

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti · apibendrinimas

Šviesoforas: sustok, pagalvok, eik

Keturi klausimai prieš sutinkant ir trys žingsniai, kai jau neramu.

Ar turiu leidimą?

Svetimas daiktas, paskyra ar nuotrauka netampa mano.

Kam galiu pakenkti?

Turtui, privatumui, sveikatai, saugumo jausmui.

Kaip jausčiausi kito vietoje?

Mano kuprinė, mano nuotrauka, mano paskyra.

Ką galvosiu rytoj?

Ar galėsiu ramiai pasakyti, ką padariau?

Pauzė

„Dabar nesutinku. Pirmiausia pasitarsiu.“

Kita vieta

Atsitraukiu pas patikimą suaugusįjį. Draugui: „Einam kartu.“

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti

Pradėk nuo žmogaus, kuriuo pasitiki

Pirmas neišklausė – eik pas kitą

Pranešti apie pavojų – ne skundimas

IŠSINEŠK

Pranešdamas apie pavojų apsaugai save ir kitus.

5.6 Kam pasakyti

Pradėk nuo žmogaus, kuriuo pasitiki: tėvų, klasės vadovo, socialinio pedagogo, psichologo. Jei pirmas neišklausė ar nepadėjo – kreipkis į kitą.

> „Mane spaudžia padaryti tai, ko nenoriu. Bijau, kas bus, jei atsisakysiu. Noriu, kad padėtum saugiai iš to išeiti.“

- **112** – kai reikia skubios pagalbos.
- **Vaikų linija – 116 111** – apie baimę, spaudimą, patyčias: vaikulinija.lt.
- **Jaunimo linija – 0 800 28888**: jaunimolinija.lt.

Nedalyvauti nusikaltimuose · Kaip pasitraukti

Atsakykite žodžiu

Tavo frazė

5.7 **Mano viena frazė**

Kokį vieną sakinį pasakysi, jei kas nors pakvies į „tik pastovėk“ planą?

Atsakykite žodžiu arba užsirašykite sau.

